

Върховен касационен съд

[НАЧАЛО](#)[СПРАВКИ ЗА ДЕЛА](#)[ПРЕСОФИС](#)[БЮЛЕТИН](#)[КОНТАКТИ](#)

Съдебен акт

12

РЕШЕНИЕ

№201

София, 25.07.2026г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД на Република България, Търговска колегия, Първо отделение, в съдебно заседание на двадесет и пети ноември две хиляди и двадесет и пета година, в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ЕМИЛИЯ ВАСИЛЕВА

ЧЛЕНОВЕ: АННА БАЕВА

ЗОРНИЦА ХАЙДУКОВА

при секретаря София Симеонова, като изслуша докладваното от съдия Анна Баева т.д. № 461 по описа за 2025г. и за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по чл.290 ГПК.

Образувано е по касационна жалба на „Водоснабдяване и канализация – Шумен” ООД, представлявано от адв. Р. И., срещу решение № 299 от 15.11.2024г. по т.д. № 365/2024г. на Апелативен съд Варна, с което е потвърдено решение № 29 от 02.05.2024г. по т.д. № 27/2023г. на Окръжен съд Шумен. С потвърденото първоинстанционно решение касаторът е осъден да заплати на „Кумер” ЕООД по предявен иск по чл.92 ЗЗД сумата 900 000 лева, представляваща неустойка, дължима на основание чл.29, ал.1 от договор № ДОП-26/01.11.2022г., сключен между страните на основание чл.112 ЗОП, ведно със законната лихва върху главницата от 12.05.2023г. до окончателното изплащане.

Касаторът твърди, че обжалваното решение е неправилно поради нарушение на материалния закон и съдопроизводствените правила, както и е необосновано. Твърди, че въззивният съд е тълкувал договора относно неговия предмет в пълно противоречие с формираната по приложението на чл.20 ЗЗД практика, като неправилно е приел, че когато страните са сключили договора, не са придали на задълженията по допълнителните услуги съществен характер. Поддържа, че т.нар. допълнителни услуги са

съществени, тъй като касаят планирането на потреблението на електрическа енергия от ВиК – Шумен и без предоставянето им дружеството е в невъзможност да управлява и оптимизира в най-добра степен потреблението на електрическа енергия. Сочи, че това е довело и до неправилен извод за наличие на елементите на фактическия състав за възникване на отговорност за неустойка. В тази връзка твърди, че „Кумер” ЕООД се е намирало в трайно неизпълнение на договорните си задължения, тъй като не е предоставило допълнителните услуги, които са част от търговската надбавка, и нито една от тези услуги не е отделно остойностена, с оглед на което и поради неизпълнението на такива касаторът няма друг избор освен да откаже заплащане на пълния размер на търговската надбавка. Намира, че поради неизправността си „Кумер” ЕООД не е разполагал с право да развали договора и да претендира уговорената неустойка при разваляне на договора поради виновно неизпълнение. Излага и съображения за нищожност на уговорената неустойка поради противоречие с добрите нрави, тъй като се изчислява и заплаща неустойка върху стойност на доставки за бъдещия ненастъпил период, каквито е ясно, че няма да има поради прекратяване на договора. В този смисъл намира, че неустойката е обвързана с едно вече невъзможно изпълнение и така тя излиза извън законовите си цели. Моли обжалваното решение да бъде отменено и предявеният против него иск да бъде отхвърлен, като му бъдат присъдени и направените разноски.

Ответникът по касация „КУМЕР” ООД, представлявано от адв. Я. Н., представя отговор, с който оспорва касационната жалба. Оспорва поддържания в касационната жалба довод, че се е намирал в трайно неизпълнение на договора, като сочи, че съгласно заключението на комбинираната съдебно-техническа и счетоводна експертиза през целия срок на действие на договора е изпълнявал изцяло, точно и добросъвестно всички свои задължения по същия, както и е представял на възложителя цялата поискана му в срока на договора информация. Сочи, че издаваните от него фактури за дължимото му се възнаграждение не са оспорвани от страна на възложителя след получаването им и са осчетоводени от него, като през целия период на действие на договора възложителят не е правил каквито и да било възражения за неизпълнен договор. Твърди, че доводите на касатора за недължимост на уговорената между страните търговска надбавка не се основават на клаузите на сключения договор. Поддържа, че неизпълнената част от договора надвишава 1/5 от стойността му, която е значителна с оглед интереса на изпълнителя и му дава право да развали договора. Излага и съображения за неоснователност на довода за нищожност на клаузата за неустойка, тъй като в случая, преценявана към момента на сключване на договора, неустойката отговаря на присъщата ѝ съгласно чл.92, ал.1 ЗЗД обезпечителна функция поради това, че е предназначена да стимулира точното във времево отношение изпълнение на договора както с оглед съотношението между размера на неустойката, от една страна, и размера на неизпълнените задължения на касатора, от друга страна, така и с оглед съотношението между размера на неустойката и прогнозния размер на договора /18 000 000 лева без ДДС/. Сочи още, че страните са равнопоставени търговци, а договорът е сключен след проведена процедура по реда на ЗОП и няма данни за налагане на икономически по-силна позиция или за използване на някаква слабост на възложителя, които биха могли да обосноват противоречие с добрите

нрави. Моли обжалваното решение да бъде оставено в сила и да му бъдат присъдени направените разноски.

С определение № 2329 от 22.07.2025г., постановено по настоящото дело, е допуснато на основание чл.280, ал.1, т.1 ГПК касационно обжалване на въззивното решение по следния обобщен материалноправен въпрос: „Кои са критериите и релевантните обстоятелства, които съдят следва да съобрази, при извършване на проверка за нищожност на клауза за неустойка поради накърняване на добрите нрави?“

Върховният касационен съд, състав на Търговска колегия, Второ отделение, като прецени данните по делото с оглед заявените касационни основания и съобразно правомощията си по чл.290, ал.2 ГПК, приема следното:

Въззивният съд, за да потвърди първоинстанционното решение, е препратил на основание чл.272 ГПК към мотивите на първоинстанционния съд, като е изложил и самостоятелни мотиви. Приел е за установено, че на 01.11.2022г. на основание чл.112 ЗОП и решение № D234892/12.09.2022г. на възложителя за определяне на изпълнител на обществена поръчка между страните е бил сключен договор № ДОП-26/01.11.2022г. с предмет доставка от страна на „Кумер“ ООД на нетни количества активна електрическа енергия на ниско и средно напрежение до възложителя „ВиК – Шумен“ ООД и предоставяне на допълнителни услуги от изпълнителя „Кумер“ ООД чрез извършване на дейност като координатор на стандартна балансираща група, съгласно Закона за енергетиката (ЗЕ), Правилата за търговия с електрическа енергия (ПТЕЕ) и Правилата за измерване на количеството електрическа енергия (ПИКЕЕ). Посочил е, че съобразно чл.1, ал.3 от договора прогнозното нетно количество електрическа енергия на ниско и средно напрежение, което е предвидено да се доставя за срока на договора, е определено на база консумираната електрическа енергия през предходни 12 месеца, умножено по срока, и възлиза общо на около 38 000 мегаватчаса (MWh). Взел е предвид, че в чл.6, ал.2 страните са уговорили, че стойността на договора, определена въз основа на прогнозното количество активна електрическа енергия по чл.1, ал.3, и предложената от изпълнителя цена за търговска надбавка на един MWh с включени небаланси за сметка на доставчика, без ДДС, акциз, такси за достъп и пренос, „задължение към обществото“, мрежови такси и други плащания, определени от ЕСО и/или съответния мрежови оператор и/или регулаторни органи, възлиза на 18 000 000 лева без ДДС. Посочил е, че съобразно чл.7 от договора възложителят се е задължил да заплаща на изпълнителя ежемесечно стойността на реално потребените количества нетна активна електрическа енергия за ниско и средно напрежение, отчетена от монтираните средства за търговско измерване в съответните обекти, в срок до 30 дни, считано от получаването на фактура, като съгласно чл.14, т.2 цената по договора включва реално потребените количества нетна активна електрическа енергия за ниско и средно напрежение плюс търговската надбавка, определена съгласно уговореното между страните.

Въззивният съд е приел за установено от заключението на комбинираната съдебнотехническа и счетоводна експертиза, което е кредитирал като обективно и компетентно дадено и неоспорено от страните, че доставчикът през целия срок на действие на договора е изпълнявал всички свои задължения, включително и основното задължение за доставка на нетна

активна електрическа енергия за ниско и средно напрежение, поради което е намерил за неоснователно направеното от въззивника възражение за неизпълнение. Посочил е, че според заключението издадените от доставчика в периода 30.11.2022г. – 01.06.2023г. 7 бр. фактури на обща стойност 7 627 631,08 лева са осчетоводени от двете страни, като въззивникът „ВиК – Шумен“ ООД е ползвал право на приспадане на данъчен кредит, но към датата на завеждане на иска не е платил нито една от сумите по издадените фактури, като главниците са погасени в хода на процеса, на 22.11.2023г. Приел е, че с уведомление за разваляне на договор № ДОП-26/01.11.2022г., получено от въззивника „ВиК - Шумен“ ООД на 06.04.2023г., изпълнителят е поканил възложителя в седмодневен срок от получаването да заплати задълженията по договора в размер на 4 868 532.17 лв. с предупреждение, че при неизпълнение счита договора за развален. Взел е предвид, че не са ангажирани доказателства за плащане на задълженията по фактурите в дадения срок, както и доказателства, че по време на действие на договора до датата на отправяне на предупреждението за развалянето му от стана на изпълнителя възложителят е правил възражения във връзка с изпълнението на задължения от страна на „КУМЕР“ ООД.

Въззивният съд е намерил за неоснователни и възраженията на въззивника за недължимост на уговорената между страните търговска надбавка. Взел е предвид, че съобразно уговореното в чл.6, ал.3 от договора и заключението по извършената експертиза цената за доставка на един MWh нетна електрическа енергия за ниско и средно напрежение се формира на средната месечна цена за базов товар, сегмент ПДН на БНЕБ + търговска надбавка в размер на 63.50 лева без ДДС, с включени небаланси за сметка на доставчика, като цената не включва ДДС, акциз, такси за достъп и пренос, „задължение към обществото“, мрежови такси и други плащания, определени от ЕСО и/или съответния мрежови оператор и/или регулаторни органи, съгласно ценовото предложение на изпълнителя. Приел е, че така уговорената цена включва разходите (таксите) за регистрация на възложителя като участник в стандартна балансираща група като непряк член съгласно ПТЕЕ и неговото включване като активен член на пазара на балансираща енергия; всички разходи, свързани с пълната процедура по регистрация и извеждане на обектите на възложителя на свободния пазар на електроенергия; цена за доставка на нетна активна енергия на ниско и средно напрежение, без в балансиращата група допълнително да се начисляват суми за излишък и недостиг, нито такса за участие в балансиращата група. Посочил е, че в случай на небаланси на електрическата енергия същите са за сметка на изпълнителя; администрирането на графиците и обмяна на информация с лицензирания оператор на електроразпределителната мрежа (ОРМ), на територията на която се намира съответната измервателна точка; регистрираните небаланси (положителни, отрицателни), всички други разходи, свързани с участието на възложителя на свободния пазар на електрическа енергия; разходи за балансиране на електроенергийната система за снабдяване и всички други неупоменати разходи, свързани с изпълнение на поръчката. Приел е, че уговорената между страните цена се прилага за всички тарифни зони (върхова, дневна и нощна), като в нея не са включени регулаторно определените такси за пренос и достъп през/до електроразпределителните мрежи, за пренос и достъп през/до

електропреносната мрежа, за „задължения към обществото“, други регулируеми от КЕВР цени, акциз по ЗАДС и ДДС. Намерил е, че доколкото съгласно уговорките между страните всички небаланси са за сметка на „Кумер“ ООД, то несъмнено при изпълнение на задълженията си доставчикът е осъществявал мониторинг на употребената енергия от „ВиК Шумен“ ООД с цел минимизиране разходите, свързани с ползването на балансираща енергия от ЕСО, и е изготвял прогнози за нужните количества електрическа енергия. Изтъкнал е, че с оглед избрания от страните модел, при който ценообразуването се основава на „базов товар“, за възложителя е било без значение в какви часови диапазони потребява енергията - в скъпи или евтини. Приел е, че именно защото рискът от небаланс е за сметка на изпълнителя, то като част от цената се дължи и уговорената търговска надбавка, размерът на която е определен в самия договор. Добавил е, че всички вторични задължения, изпълнението на които се оспорва от възложителя, е следвало да бъдат осъществявани от изпълнителя преди всяка доставка на енергия, поради което е счел, че с приемане на доставените количества енергия, за което няма спор, възложителят се е съгласил, че всички предхождащи доставката задължения също са изпълнени.

С оглед приетите за установени изпълнение на задълженията от страна на доставчика и липса на изпълнение на основното задължение на възложителя за заплащане цената на доставената енергия, което надвишава 1/5 от стойността на договора, въззивният съд е достигнал до извод, че неизпълнената част от договора е значителна с оглед интереса на изпълнителя, поради което за него е възникнало правото да го развали. Приел е, че изпълнителят надлежно е упражнил това свое право и считано от 14.04.2024 г., договорът е бил развален. Посочил е, че задължението за заплащане на неустойка се намира в тясна функционална връзка със задължението, което обезпечава - зависи от него и е акцесорно спрямо него. Посочил е, че в чл.29, ал.1 от договора страните са уговорили, че при развалянето му поради виновно неизпълнение на някоя от страните виновната страна дължи неустойка в размер на 5% от стойността на договора. Приел е, че с оглед посочената в чл.6, ал.2 от договора стойност от 18 000 000 лева неустойката по чл.29, ал.1 е в размер на 900 000 лв. Намерил е за неоснователно наведеното в отговора на исковата молба възражение за нищожност на неустойката поради противоречие с добрите нрави. Съобразил е разясненията, дадени в тълкувателно решение №1/15.06.2010 г. по тълк.дело № 1/2009 г. на ОСТК, според които нищожна поради накърняване на добрите нрави е клауза за неустойка, уговорена извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции. Посочил е, че преценката за нищожност на неустойката поради накърняване на добрите нрави следва да се прави за всеки конкретен случай към момента на сключване на договора, а не към последващ момент, като могат да бъдат използвани някои от следните примерно изброени критерии: естеството им на парични или на непарични и размерът на задълженията, изпълнението на които се обезпечава с неустойка; дали изпълнението на задължението е обезпечено с други правни способности-поръчителство, залог, ипотека и др.; вид на уговорената неустойка (компенсаторна или мораторна) и вида на неизпълнение на задължението - съществено или за незначителна негова част; съотношението между размера на уговорената неустойка и очакваните от

неизпълнение на задължението вреди. Отбелязал е, че при конкретната преценка за нищожност на неустойката могат да се използват и други критерии, като се вземат предвид конкретните факти и обстоятелства за всеки отделен случай. Приел е, че неустойката следва да се приеме за нищожна, ако единствената цел, за която е уговорена, излиза извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции, като прекомерността на неустойката сама по себе си не я прави нищожна, а същата е нищожна, когато размерът и формирането излизат извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции, а целта и е несправедливо обогатяване. Посочил е, че според практиката на ВКС нищожна е неустойка, която надвишава уговорения размер на основното задължение, когато договорът възлага едностранно или по явно неравностоен начин отговорността за евентуално неизпълнение, когато е нарушен принципът на свободното договаряне, когато в нарушение на принципа на баланс и равнопоставеност между страните се уговаря неустойка за неизпълнение само на едната страна. Въззивният съд е намерил, че в случая предвидената неустойка не противоречи на добрите нрави и не нарушава принципа на равнопоставеност, тъй като отговаря на основните си функции да обезпечи кредитора и да санкционира длъжника. Посочил е, че уговорената неустойка има компенсаторен и санкционен характер, като, от една страна, размерът от 5% представлява само 1/20 част от стойността на договора – 18 000 000 лева, а от друга страна, размерът на неустойката от 900 000 лева е осем пъти по-нисък от размера на възникналото и неизпълнено задължение за заплащане цената на доставена и потребена ел. енергия - 7 627 631.08 лева. Съобразил е още, че страните не са обезпечили изпълнението на задължението с други правни способи, и е достигнал до извод, че неустойката не противоречи на добрите нрави, поради което клаузата не е нищожна.

По поставения материалноправен въпрос:

По правния въпрос е налице задължителна съдебна практика по т.3 от ТР № 1 от 15.06.2010г. по т.д.№ 1/2009г. на ОСТК на ВКС, с която е прието, че автономията на волята на страните да определят свободно съдържанието на договора и в частност да уговарят неустойка е ограничена от разпоредбата на чл.9 ЗЗД в две посоки: съдържанието на договора не може да противоречи на повелителни норми на закона, а в равна степен и на добрите нрави. Добрите нрави са морални норми, на които законът е придал правно значение, защото правната последица от тяхното нарушаване е приравнена с тази на противоречието на договора със закона (чл.26, ал.1 ЗЗД). Добрите нрави не са писани, систематизирани и конкретизирани правила, а съществуват като общи принципи или произтичат от тях, като за спазването им при иск за присъждане на неустойка съдът следи служебно. Един от тези принципи е принципът на справедливостта, който в гражданските и търговските правоотношения изисква да се закриля и защитава всеки признат от закона интерес. Условиата и предпоставките за нищожност на клаузата за неустойка произтичат от нейните функции, както и от принципа за справедливост в гражданските и търговските правоотношения. Преценката за нищожност на неустойката поради накърняване на добрите нрави следва да се прави за всеки конкретен случай към момента на сключване на договора, а не към последващ момент, като могат да бъдат използвани някои от следните примерно изброени критерии: естеството им на парични или на непарични

и размерът на задълженията, изпълнението на които се обезпечават с неустойка; дали изпълнението на задължението е обезпечено с други правни способи-поръчителство, залог, ипотека и др.; вид на уговорената неустойка (компенсаторна или мораторна) и вида на неизпълнение на задължението - съществено или за незначителна негова част; съотношението между размера на уговорената неустойка и очакваните от неизпълнение на задължението вреди. При конкретната преценка за нищожност на неустойката могат да се използват и други критерии, като се вземат предвид конкретните факти и обстоятелства за всеки отделен случай. Неустойката следва да се приеме за нищожна, ако единствената цел, за която е уговорена, излиза извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции. Прекомерността на неустойката не я прави а priori нищожна поради накърняване на добрите нрави. Не е нищожна неустойка, която е уговорена без краен предел или без фиксиран срок, до който тя може да се начислява, тъй като преценката за накърняване на добрите нрави поради свръхпрекомерност не може да се направи към момента на сключване на договора.

По основателността на касационната жалба:

С предявения иск се претендира неустойка в размер на 900 000 лева, дължима на основание чл.29, ал.1 от договор № ДОП-26/01.11.2022г. при разваляне на сключения между страните договор за доставка на електрическа енергия.

Настоящият състав намира за правилни изводите на въззивния съд относно предмета на сключения между страните на 01.11.2022г. на основание чл.112 ЗОП договор с предмет доставка от страна на „Кумер“ ООД на нетни количества активна електрическа енергия на ниско и средно напрежение до възложителя „ВиК-Шумен“ ООД и предоставяне на допълнителни услуги от изпълнителя „Кумер“ ООД чрез извършване на дейност като координатор на стандартна балансираща група, съгласно Закона за енергетиката (ЗЕ), Правилата за търговия с електрическа енергия (ПТЕЕ) и Правилата за измерване на количеството електрическа енергия (ПИКЕЕ). Правилен е и изводът, че за периода от сключването му до отправянето от ищеца на изявление за разваляне договорът е бил изпълняван от последния, но ответникът не е заплатил в срок стойността на реално потребените количества електроенергия. Съгласно приетото в първоинстанционното производство заключение на комбинираната съдебна техническа и счетоводна експертиза изпълнителят е изпълнявал всички свои задължения по процесния договор, включително и задължението за доставка на нетна активна електрическа енергия за ниско и средно напрежение, фактурирал е точно като размер предоставяните услуги въз основа на реално потребените количества нетна активна електрическа енергия и съобразно уговорената в договора стойност, като във всяка фактура има разбивка на активна енергия, акциз и задължения към обществото на отделен ред, и издадените фактури са осчетоводени от възложителя, който е ползвал и право на приспадане на данъчен кредит. Настоящият състав намира за правилен и извода на въззивния съд за дължимост на уговорената между страните търговска надбавка, направен въз основа на тълкуване на клаузите на чл.6, ал.3 на сключения между страните договор и при съобразяване на поведението на страните във връзка с изпълнението му.

С оглед на това правилно въззивният съд е приел, че в полза на ищеца е

възникнало потестативното право да развали договора поради забавено изпълнение от страна на ответника, като договорът е развален с едностранно изявление на ищеца, считано от 14.04.2024г. Съгласно клаузата на чл.29, ал.1 от договора при развалянето му поради виновно неизпълнение на някоя от страните виновната страна дължи неустойка в размер на 5% на сто от стойността на договора. Настоящият състав намира, че при произнасяне по възражението на ответника за нищожност на така уговорената неустойка въззивният съд се е отклонил от практиката на ВКС. Изводът за действителност на клаузата е обоснован единствено със съображения, че размерът от 5% представлява само 1/20 част от стойността на договора – 18 000 000 лева, а от друга страна размерът на неустойката от 900 000 лева е осем пъти по-нисък от размера на възникналото и неизпълнено задължение за заплащане цената на доставена и потребена ел. енергия - 7 627 631.08 лева. Въззивният съд обаче не е изложил съображения относно възприетите в практиката критерии, свързани с вида на уговорената неустойка (компенсаторна или мораторна) и вида на неизпълнение на задължението - съществено или за незначителна негова част; съотношението между размера на уговорената неустойка и очакваните от неизпълнение на задължението вреди.

В настоящия случай претендираната неустойка е уговорена като дължима на изправната страна при разваляне на договора поради виновно неизпълнение на някоя от страните. Съгласно дадените в ТР № 7 от 13.11.2014г. по тълк.д. № 7/2013г. на ОСГТК на ВКС разяснения в хипотезата на двустранен договор, който е за продължително или периодично изпълнение, подлежащ на разваляне за в бъдеще, уговорената между страните неустойка за забава се дължи – в случай на неточно, вкл. забавено изпълнение, обусловило развалянето, но само за онази част от сделката, чието действие се запазва, а съответно кредиторът ще може да търси и неустойката за обезщетяване на вреди поради настъпилото за в бъдеще разваляне (неустойка за развалянето), но за другата част от сделката, ако такава неустойка реално е била уговорена. В случая сключеният между страните договор е за продължително изпълнение, поради което уговорената в него неустойка, дължима за разваляне на договора, цели да обезщети ищеца за вредите поради развалянето му за в бъдеще. Предвид липсата на обратно действие на развалянето договорът запазва действието си в частта, в която е изпълнен от ищеца, като същият има право да претендира договорената цена за доставената от него електроенергия. Доколкото развалянето на договора е обусловено от забавено изпълнение на задължението за плащане на цената на доставената от ищеца електроенергия, за обезщетяване на търпените от това неизпълнение вреди ищецът има право на неустойка, предвидена в чл.27, ал.1 от договора - неустойка при забавено изпълнение в размер на 0,1% от стойността на фактурираната за предходния месец сума за съответния обект на доставка за всеки ден забава, но не повече от 1% от тази стойност, като твърдения за възникване на такова вземане са изложени от ищеца в допълнителната искова молба. Уговореният в клаузата на чл.29, ал.1 от договора размер на неустойката е 5% от цялата стойност на договора, а не от стойността на тази част от него, за която е развален. По този начин върху стойността, съответстваща на тази част от договора, която запазва действието си, ще се начисли както неустойката по чл.27, ал.1, дължима при забавено изпълнение, така и неустойката по

чл.29, ал.1, дължима при разваляне на договора. От друга страна, клаузата на чл.29, ал.1 от договора не държи сметка за остатъка от договорения срок, за който договорът се разваля, поради което предвидената неустойка ще се дължи в един и същи размер независимо дали развалянето е предприето в началото или в края на срока на договора. Поради това настоящият състав намира, че по начина, по който е уговорен, размерът на неустойката не съответства на вида на изпълнението, за което е предвидена, и очакваните вреди с оглед частта, за която договорът е развален. По изложените съображения за преценката на действителността на процесната клауза за неустойка е без значение съотношението между размера на неустойката и стойността на договора, респ. размера на възникналото и изпълнено задължение за заплащане цената на доставена и потребена ел. енергия, които критерии са обосновавали извода на въззивния съд.

С оглед възприетите в постоянната практика на ВКС критерии и релевантни обстоятелства, които съдът следва да съобрази при извършване на проверка за действителност на клауза за неустойка, фактът, че договорът е сключен между равнопоставени субекти, търговци, не може да изключи извод за нищожност на тази клауза поради накърняване на добрите нрави. Поради това настоящият състав намира, че уговорената с клаузата на чл.29, ал.1 от договора неустойка излиза извън присъщите ѝ обезпечителна, обезщетителна и санкционна функции и е нищожна поради противоречие с добрите нрави, с оглед на което искът за присъждането ѝ е неоснователен.

По изложените съображения обжалваното решение следва да бъде отменено като неправилно на основание чл.293, ал.2 ГПК. Тъй като по делото не се налага повтаряне или извършване на нови съдопроизводствени действия, спорът следва да бъде разрешен по същество от касационната инстанция, като предявеният иск с правно основание чл.92 ЗЗД бъде отхвърлен.

При този изход на спора на касатора се дължат разноски за трите инстанции в размер общо на 90 912,82 евро, равняващи се на 177 810,02 лева, от които 22 732,04 евро, равняващи се на 44 460 лева – разноски за първоинстанционното производство, 34 082,72 евро, равняващи се на 66 660 лева – разноски за въззивната инстанция, и 34 098,06 евро, равняващи се на 66 690 лева – разноски за касационната инстанция.

Направеното от ответника възражение за прекомерност на заплатеното от ответника адвокатско възнаграждение е неоснователно. Съобразно дадените разрешения с мотивите към т.3 от ТР № 6 от 6.11.2013 г. по тълк. д. № 6/2012г. по описа на ОСГТК на ВКС основанието по чл.78, ал.5 ГПК се свежда до преценка за съотношението на цената на адвокатска защита и фактическата и правна сложност на делото. Когато съдът е сезиран с такова искане, той следва да изложи мотиви относно фактическата и правна сложност на спора, т.е. да съобрази доказателствените факти и доказателствата, които ги обективират, и дължимото правно разрешение на повдигнатите правни въпроси, което е различно по сложност при всеки отделен случай. След тази преценка, ако се изведе несъответствие между размера на възнаграждението и усилията на защитата при упражняване на процесуалните права, съдът намалява договорения адвокатски хонорар. Прието е, че правилото на чл.78, ал.5 ГПК е израз на основното начало в гражданския процес за справедливост и достъп до правосъдие. Съгласно

решение от 25.01.2024г. по дело С-438/22 на СЕС, приетата от Висшия адвокатски съвет като съсловна организация Наредба № 1 от 09.01.2004г. относно задължителните минимални размери на адвокатските възнаграждения, е равнозначна на хоризонтално определяне на задължителни минимални тарифи, което е забранено от чл.101, § 1 ДФЕС, имащ директен ефект в отношенията между частноправните субекти и пораждащ правни последици за тях. С оглед задължителния характер на даденото от СЕС тълкуване на чл.101, § 1 ДФЕС, определените от Наредба № 1 от 09.01.2004г. минимални размери на адвокатските възнаграждения не са задължителни при договаряне на хонорара между страните по договора за правна услуга, включително и когато се касае за заварени договори, като не обвързват и съда при извършване на преценката му по чл.78, ал.5 ГПК. Тези размери, както и приетите за подобни случаи размери на възнаграждения в НЗПП, подлежат на преценка от съда, като от значение следва да са следните критерии: видът на спора, интересът, видът и количеството на извършената работа и фактическата и правна сложност на делото.

Настоящият състав, като съобразява предмета на предявения иск, в това число подлежащите на установяване факти, събраните за установяването им доказателства, доводите и възраженията на страните, относимите материалноправни и процесуалноправни норми, както и обема на осъществената от процесуалния представител на касатора защита, намира, че заплатеното от него адвокатско възнаграждение в размер на 43 980 лева – за първоинстанционното производство, 48 660 лева – за въззивната инстанция и 48 600 лева - за касационната инстанция съответства на действителната фактическа и правна сложност на развилото се пред трите инстанции производство. Следва да се посочи, че заплатеното от касатора адвокатско възнаграждение за въззивното производство е в по-нисък размер от заплатеното от ответника за тази инстанция /60 000 лева/. Липсата на несъответствие между размера на възнаграждението и усилията на защитата на касатора при упражняване на процесуалните му права обуславя неоснователност на направеното искане по чл.78, ал.5 ГПК.

Така мотивиран, Върховен касационен съд, Търговска колегия, състав на Второ отделение, на основание чл.293, ал.1 във връзка с ал.2 ГПК

РЕШИ:

ОТМЕНЯ решение № 299 от 15.11.2024г. по т.д. № 365/2024г. на Апелативен съд Варна, вместо което ПОСТАНОВЯВА:

ОТХВЪРЛЯ предявения от „КУМЕР“ ООД, ЕИК[ЕИК], съд. адрес: [населено място], [улица], чрез адв. Я. Н., против „Водоснабдяване и канализация – Шумен“ ООД, ЕИК[ЕИК], съд. адрес: [населено място], ул. „д-р Х. Стамболски“ № 3, ет.2, чрез адв. Р. И. иск с правно основание чл.92 ЗЗД за сумата 900 000 лева, представляваща неустойка, дължима на основание чл.29, ал.1 от договор № ДОП-26/01.11.2022г., сключен между страните на основание чл.112 ЗОП.

ОСЪЖДА „КУМЕР“ ООД, ЕИК[ЕИК] да заплати на „Водоснабдяване и канализация – Шумен“ ООД, ЕИК[ЕИК] сумата 90 912,82 евро /деветдесет хиляди девестотин и дванадесет евро и осемдесет и два евроцента/ - разноси за трите инстанции, на основание чл.78, ал.1 ГПК.

Решението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ: ЧЛЕНОВЕ:

© 2019 Върховен касационен съд на Република България

Стари търсачки: дела, деловодни данни, азбучник, ключови фрази

При проблеми с новите търсачки - моля уведомете ни на website@vks.bg